

מסורת הש"ס

(א) [ומתפספת פ"ה הע"ז],
(ב) [שם] שנועט מה,
(ג) [גני הערוך טימח]
פירוש חמיה של עק
שהיה דומה ללכנה,
(ד) [מסדרינ: י] (ה) [מסדרינ:
י: ע"ש, ו] (ו) [מסדרינ:
ו: ע"ש, ח] (ז) [מסדרינ:
ז: ע"ש, ט] (ח) [מסדרינ:
ח: ע"ש, י] (י) [מסדרינ:
י: ע"ש, יא] (יא) [מסדרינ:
יא: ע"ש, יב] (יב) [מסדרינ:
יב: ע"ש, יג] (יג) [מסדרינ:
יג: ע"ש, יד] (יד) [מסדרינ:
יד: ע"ש, טו] (טו) [מסדרינ:
טו: ע"ש, טז] (טז) [מסדרינ:
טז: ע"ש, טז]

תורה אור השלם

1. וְיָבֹרֵךְ מִשָּׁה אֶת מִעֲדֵי
הָאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְיָבֹרֵךְ כֵּן מִד
2. דָּבָר אֲבִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִמְרַת אֱלֹהִים מִעֲדֵי ה'
אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֹתָם
מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם
מִעֲדֵי: וְיָבֹרֵךְ כֵּן ב
3. וְקִרְשָׁתָם אֶת שֵׁנֶת
הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְשָׁתָם
דְּרוֹר בְּאָרְץ לְכָל יְשִׁיבֶיהָ
יִבֹל הוּא תִּהְיֶה לָּכֶם
וְשִׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֶחָיו
וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ
תִּשְׁבּוּ: וְיָבֹרֵךְ כֵּן ב
4. לֹא תִשָּׁקֹץ אֶת־אֶלְוֵי
כֶּסֶף וְאֶלְוֵי זָהָב לֹא
תַעֲשׂוּ לָכֶם: שְׁמוֹת כִּי י

הגהות מהר"י
לנדר

[א] גמ' שם אלה מקדש
לנדר:

לעזי רש"י

קדיל"ה [לנדר: גמ' שם]
נס.

רבינו חננאל

המולות מורים בחצים.
גני חיה לצפונה דבריו
קיימין, לדורמה לא אבר
כלום. והניא איפכא.
ופריקין לא קשיא כאן
בימות החמה כן בימות
הגשמים. פיר', דרך
השמש ביום מהלך בדרום,
וטובב בצפון בלילה,
שאמר הולך אל דרום
וטובב אל צפון. וגרסינן
בעירובין פרק יציד
מערבין את הערים, יציד
חמה יוצאה ביום, ארץ
ושוקעת ביום ארץ, וזו
פני צפון. חמה יוצאה
ביום קצר ושוקעת ביום
קצר, וזו פני דרום.
בתקופת ניסן ובתקופת
תשרי חמה יוצאה בחצי
מזרח ושוקעת בחצי
מערב. שמינין מינה
כי מתקופת שבת עד
תקופת חמה, חמה מהלכת
ביום מקרן מזרחית
(צפונית) [דרומית] וכלפי
(מזרחית) [מערבית]
דרומית. ולעולם ארץ
הלבנה החדשה נראת
אלא אחר שקיעת החמה,
וכשעולה כלפי דרום
אחר החמה צפונה.
וזה היא דת' לצפונה
דבריו קיימין. מתקופת
חמה עד תקופת טבת,
חזרת החמה ונולה
הולכת מרחק [דרומית]
[מזרחית] צפונית] כלפי

רוח (מזרחית) צפונית, וזו היא דת' לדרומה דבריו קיימין. ומצאנו דברים הללו מפורשים בתלמוד ארץ ישראל כלשון
הזה, מאן דתני לצפונה דבריו קיימין מטבט ועד חמה, ומאן דתני לדרומה דבריו קיימין מטבט ועד טבת. ועל זה הדרך
הקשיא שבתחלת השמטה, לפני החמה היינו לצפונה, לאחר החמה היינו לדרומה. גני ר' שמעון בן יוחי הרקיע של מים
וכוכבים של אש ורין זה עם זה ואין מדיקין זה לזה. אי"ר בן (המליך) [המלך] חציו אש וחציו מים ואית ביה ה' אפי'ן
וגוינו כתרשין, ודיינו עושה שלום וממנו כמורו. (תני) [תני] ובעני ראינוהו במים. פ"ה היו מים לפניו וראה בהן צורת לבנה,

גירי קא משדייא. החמה הזאת חמים היא יורה להלם כסופין זה
שחורה בקשת נותן פגימת הקשת לזד פניו: כלא נימוס החמה
כלן נימוס הגשמים. בימות החמה כגון זיוס חרוך של תקופת חמה
חמה שוקעת לטוף מערב לזד כפון כדתיא בעירובין (דף טז.) חמה

גירי קא משדייא: כמה היה גבוה ולאין
היה נוטה כו': תנא חדא לצפונה דבריו
קיימין לדרומה לא אמר כלום והתניא
איפכא לדרומה דבריו קיימין לצפונה לא
אמר כלום לא קשיא כאן בימות החמה כאן
בימות הגשמים ת"ר ^(א) אחד אומר גבוה ב'
מרדעות ואחד אומר ג' עדותן קיימת אחד
אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן במילה אבל
מצטרפין לעדות אחרת ת"ר ^(ב) ראינוהו במים
ראינוהו בעששית ראינוהו בעבים אין מעידין
עליו חציו במים חציו בעבים חציו בעששית
אין מעידין עליו השתא כולו אמרת לא חציו
מבעיא אלא ה"ק חציו במים חציו ברקיע
חציו בעבים חציו ברקיע חציו בעששית
חציו ברקיע אין מעידין ת"ר ^(ג) ראינוהו ושוב
לא ראינוהו אין מעידין עליו כל הכי חזו
לה ואולי אמר אביי ה"ק ראינוהו מאלינו
ושבנו לראותו מרדעתו ולא ראינוהו אין
מעידין עליו מאי טעמא אימור ^(ד) כוביתא
דעיבא בעלמא הוא דחוי: מתני' ראש
ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו
מקודש מקודש בין שנראה בזמנו בין שלא
נראה בזמנו מקדשין אותו ^(ה) ר"א בר' צדוק
אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין
אותו שכבר קידשוהו שמים: גמ' ראש
ב"ד וכו': מנחגי מילי א"ר חייא בר גמדי
א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אמר קרא וידבר
משה את מועדי ה' מכאן שראש ב"ד אומר
מקודש: וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש:
מגלן אמר רב פפא אמר קרא ^(ו) אשר תקראו
אותם קרי ביה אתם ר"ג בר יצחק אמר
אלה הם מועדי הם יאמרו מועדי מקודש
מקודש תרי זימני למה לי דכתיב מקראי
קודש: ר"א בר' צדוק אומר אם לא נראה
בזמנו אין מקדשין אותו: תניא ^(ז) פלימו אומר
בזמנו אין מקדשין אותו שלא בזמנו מקדשין
אותו ר"א ^(ח) [בר'ש] אומר בין כך ובין כך אין

מקדשין אותו שנאמר ^(א) וקדשתם את שנת החמישים ^(ב) שנים אתה מקדש ואי
אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק
אמר אביי אף אנן נמי תנינא ^(ג) וראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים
ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקודש
לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל
איפרסמא ולא ליעברוהו קמ"ל: מתני' דמות צורות לבנה היו לו לרבן
גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר
הכוה ראית או כזה: גמ' ^(ד) ומי שרי והכתיב ^(ה) לא תעשון אתי ולא
תעשון כדמות שמשיי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר
לעשות כמותן כדתניא ^(ו) תלך יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית
אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה
של

נראה בזמנו, אלא לילי ל"א, מקדשין אותו. ר' אלעזר בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו
שכבר קידשוהו שמים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק. [מתני' דמות צורות לבנה
היו לו לרבן גמליאל בר' ואקשינן ומי שרי. למעבר צורת לבנה, והכתיב לא תעשון אתי, לא תעשון כדמות
שמשיי. ופריק אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן, כגון בית, תבנית היכל. ואכסדרה,
תבנית אולם, וחצר, תבנית שלחן, ושולחן, תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה, תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה כד.

גירי קא משדייא. כלכנה אין לחוש אם רואה פגימת הקשת דאין
קשת אלא זיוס ולא כלכנה כשרגא צעירה לא אומרי
עובדיה גירי קא משדייא: תנא חדא לצפונה דבריו קיימין. קשה
לי דדריש ר' יוחנן לעיל (דף כג.) עושה שלום במרומיו מעולם לא ראתה

חמה פגימתה של לבנה וכשכלכנה לפני
החמה ופגימתה כלכנה בחידושה לעולם
כלפי מזרח וכו' רואה החמה פגימותיה
ור' אליהו דר שלמה מגורגו"ש
הראני דבשני גלגלים [הם] חמה
ולבנה ויכולה להיות ראית כלכנה
לפני החמה וחמה אינה רואה
פגימותיה שגלגל כלכנה למטה
מגלגל החמה שהוא למעלה ממנו
ולחכמי המולות זה פשוט:

אבר מצטרפין לעדות. למ"ד
(שנועט דף מו.) כז' כתי
עדים המכחישות זו את זו וזו צאה
כפני ענמה ומעידה וזו צאה כפני
ענמה ומעידה יחא דמצטרפין לעדות
ממון אכל למ"ד כהדי סהדי שקרי
למה לי הילך מצטרפין לטוס עדות
כפני לעדות מעידה לכן דחק קבונת'
לפרש אחד מהן מצטרף עם אחר
שיאמר כמותו ובעדות של חדש זה
איירי והא דקמני לעדות אחרת היינו
כלומר דמצטרף עם אחרים דנעשה
עדות אחרת והכי מפרש לה כהדיא
בסוף פרק כל הנשבעין (שם דף מה.)
משום דהוה ליה חד ואין דבריו של
חד במקום שנים:

בדמות שמשיי. כהילל ואולם
מוקי לה ו"ג המשמין
לפני כדמות: אכסדרה תבנית
אולם. סתם אכסדרה אין זו כי אם
ג' מחילות ורביעית פרוכה כמלואה
כדמשמע בפ' לא יחפור (ב"ב דף כה.
ושם) דקמור עולם דומה לאכסדרה
ורוח פלוגית אינה מסובבת והא
דקמני אכסדרה תבנית אולם לפי
שהיה פתחו גדולה קרי ליה
אכסדרה אע"פ שלא היה כמלואה
דה"ל גיפופי ט"ו אמה מכאן וט"ו
אמה מכאן וכדמין כדמות (פ"ד מ"ו)
ושמא לפי שהיה שם בית החליפות
וכותל מפסיק כמלואה כדמין:
שפודים

מקדשין אותו שנאמר ^(א) וקדשתם את שנת החמישים ^(ב) שנים אתה מקדש ואי
אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק
אמר אביי אף אנן נמי תנינא ^(ג) וראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים
ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקודש
לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל
איפרסמא ולא ליעברוהו קמ"ל: מתני' דמות צורות לבנה היו לו לרבן
גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר
הכוה ראית או כזה: גמ' ^(ד) ומי שרי והכתיב ^(ה) לא תעשון אתי ולא
תעשון כדמות שמשיי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר
לעשות כמותן כדתניא ^(ו) תלך יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית
אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה
של

נראה בזמנו, אלא לילי ל"א, מקדשין אותו. ר' אלעזר בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו
שכבר קידשוהו שמים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק. [מתני' דמות צורות לבנה
היו לו לרבן גמליאל בר' ואקשינן ומי שרי. למעבר צורת לבנה, והכתיב לא תעשון אתי, לא תעשון כדמות
שמשיי. ופריק אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן, כגון בית, תבנית היכל. ואכסדרה,
תבנית אולם, וחצר, תבנית שלחן, ושולחן, תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה, תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה

עין משפט
נר מצוה

יב א ב מ"י פ"ב מהל'
קידוש החודש הלכה ה':
יב א מ"י פ"ב מהלכה ה':
יד ד ה ו מ"י פ"ב מהלכה
ה':
ז ד מ"י פ"ב מהלכה ה':
ע"ז הלכה יא סנה לאין
כז טור י"ד סי' קמא:
כח מ"י פ"ב מהלכה ה':
בית המדרש הלכה י'
טור וש"ע י"ד סי' קמא
סעיף ט':

מוסף רש"י

אחד אומר גבוה ב'
מרדעות. גני עדות החמה
מלא שהיו צודקין חוסם
חמה היתה גבוה מן
הקרקע למעלה עינו
נאמר כשפילו של רקיע.
מרדעת, מלמד הבקר
(שבוטות חזק) אם לא
נראה בזמנו, זיוס ל',
דמולדתו זיוס ל' הוא
לפני חדש לבנה פשוט
ממנו ומהלך השמש
מלקס (סנהדרין:). שכבר
קידשוהו שמים. ז"ל
כמלואה מחמתו (שם).
פלימו אומר בזמנו
אין מקדשין אותו.
שאלו נעשות חוקין
לדבר שהרי בזמנו צא
(שם). הכוה ראית או
בזה. כדי ללמדן אם
יהיו דברים מסוכנים
(ע"ז מ"ג). נעשה מול
לבנה אינה נראית כי
אם מעט וזוהי ניכרת
(מנחות כט.). שאפשר
לעשות כמותן. ממש
כגון שממין של מטה,
שלא ואלוה וסלח ומעלה,
אכל שממין של מעלה
שלא אפשר לעשות כמותן
ממש אלא לזר דוגמתן
ממנו (ע"ז מ"ג). בית
תבנית היכל. כאלו
ורחבו ורומו ושעורו ממש
פתחיו, אכל אם נעמה
בתקנת מומת (שם וכע"ז)
מנחות (כח.). אכסדרה.
אין לה מחילה יבועת וכן
אולם (מנחות שם). תבנית
אולם. שהיה רחבו עשרים
ונבחו לרבעים כלאמין
שבמפתח קמיתא דערוין
(שם). אבל עושה.
המטרה (שם).

רבינו חננאל (המשך)

והריש ואשר לראות הלבנה
בשמים ולא ראה כלום. או
ראה חציה במים וחציה
ברקיע וכן בעבים וכן
בעששית, אין מעידין עליו
עד שיראו אותה ברקיעה)
ראיה (כמותה) [גמורה]
אבל אם נראה להם פתאום
עקין צורת הלבנה, וכיוצא
לראות ראית עיקר ולא
אין מעידין
עליו. מאי טעמא אמרין
כיכיתא בעלמא הוא דחזא.
כתיב וירבה משה את
מועדי ה', מיכן שראש
בית דין אומר מקודש.
אשר תקראו אותם, מיכן
שעונין אחריון מקודש.
דבעני תרי זימני מקודש
מקודש מניין, מדכתיב
מקראי קודש ולא כתיב
מקרא קדש. בין שנראה
בזמנו. לילי ל' בין שלא